

О.О.Зеленько

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Однією із умов сталого економічного зростання є покращення інвестиційного клімату в економіці України. За роки незалежності в національній економіці склався несприятливий інвестиційний клімат, що обумовлює порівняно незначні обсяги інвестицій, що залучаються в економіку. У статті розглянуті складові інвестиційного клімату, які є важливими з точки зору інвесторів: характеристика внутрішнього ринку, доступ до ринку, робоча сила, валютний ризик, питання репатріації капіталу, торгівельна політика, фіскальна політика, прозорість економіки, показані позитивні і негативні риси вітчизняного інвестиційного клімату за кожною складовою інвестиційного клімату.

У статті показані шляхи удосконалення інвестиційного клімату, серед яких створення державного агентства з питань залучення інвестицій, заходи з подальшої макроекономічної стабілізації національної економіки, боротьба с корупцією, спрощення податкового законодавства, реформування митної служби, реалізація інфраструктурних проектів за рахунок коштів держави, розвиток альтернативної енергетики та впровадження енергоефективних технологій за активної участі держави. Зроблено висновок про необхідність подальших досліджень, спрямованих на пошук шляхів удосконалення інвестиційного клімату.

Ключові слова: *інвестиційний клімат, інвестиції, внутрішній ринок, валютний ризик, репатріація капіталу, торгівельна політика, фіскальна політика, прозорість економіки.*

Одним из условий устойчивого экономического роста является улучшение инвестиционного климата в экономике Украины. За годы независимости в национальной экономике сложился неблагоприятный инвестиционный климат, который обуславливает привлечение сравнительно незначительных объемов инвестиций. В статье рассмотрены составляющие инвестиционного климата, которые важны с точки зрения инвесторов: характеристика внутреннего рынка, доступ к рынку, рабочая сила, валютный риск, вопросы репатриации капитала, торговая политика, фискальная политика, прозрачность экономики, показаны положительные и отрицательные черты отечественного инвестиционного климата по каждой составляющей инвестиционного климата.

В статье показаны пути совершенствования инвестиционного климата, среди которых создание государственного агентства по привлечению инвестиций, меры по дальнейшей макроэкономической стабилизации

национальной экономики, борьба с коррупцией, упрощение налогового законодательства, реформирования таможенной службы, реализация инфраструктурных проектов за счет средств государства, развитие альтернативной энергетики и внедрение энергоэффективных технологий при активном участии государства. Сделан вывод о необходимости дальнейших исследований, направленных на поиск путей совершенствования инвестиционного климата.

Ключевые слова: *инвестиционный климат, инвестиции, внутренний рынок, валютный риск, репатриация капитала, торговая политика, фискальная политика, прозрачность экономики.*

One of conditions of stable growth is improvement of the investment climate in economy of Ukraine. There was an adverse investment climate in national economy for years of independence. It causes the attraction of rather insignificant investment volumes. It is considered the components of the investment climate which are important from the investors' point of view: characteristic of the domestic market, market access, labor power, exchange risks, questions of capital repatriation, trade policy, fiscal policy, economic transparency, positive and negative lines of the domestic investment climate on each component of the investment climate are shown. Ways to improve the investment climate as well creation of the state investment promotion agency, measures for macroeconomic stabilization of national economy, combatting corruption, simplification of fiscal legislation, customs service reforming, infrastructure project implementation from government budget resources, alternative energy sources development and energy efficiency technology implementation due to active national government involvement. It was drawn a conclusion about future research needs oriented to look for ways to improve the investment climate.

Keywords: *the investment climate, investments, domestic market, exchange risks, capital repatriation, trade policy, fiscal policy, economic transparency*

Постановка проблеми. Однією із важливих передумов сталого економічного зростання в економіці України є суттєве покращення інвестиційного клімату в економіці України. Протягом усіх років незалежності інвестиційний клімат в Україні характеризувався експертами як несприятливий. Як наслідок, національна економіка має порівняно незначні обсяги інвестицій в економіці, вкрай повільні темпи технічної модернізації і низькі доходи зайнятих та ін.. Намагання України побудувати конкурентоспроможну, високорозвинену економіку та орієнтація на інтеграцію до Європейського союзу викликає необхідність проведення системних і глибоких реформ,

важливою складовою яких є зміна інвестиційного клімату та залучення на цій основі інвестицій в економіку країни.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретичним і практичним питанням, які пов'язані з оцінкою інвестиційного клімату, напрямом його удосконалення присвячені роботи І.Бланка, Л.Борщ, О.Гаврилюка, О.Рогача, А.Філіпенка та ін.

Метою статті є аналіз інвестиційного клімату в економіці України і розробка пропозицій щодо його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. В економічному словнику інвестиційний клімат визначається як економічні, політичні, фінансові умови, які здійснюють вплив на залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій в економіку країни. [3] При аналізі інвестиційного клімату можна виділити наступні його складові:

- *характеристика внутрішнього ринку.* Інвестори звертають увагу макроекономічну ситуацію, розмір ринку, показники купівельної спроможності населення та динаміку цих показників. Також, важливим є наявність мінеральних ресурсів та географічне розташування країни. Стосовно України можна відзначити вигідне географічне розташування, оскільки Україна знаходиться на перетині транспортних коридорів із Європи до Азії, з країн Північної Європи до країн Близького Сходу, Кавказу та різноманітні мінеральні ресурси. Це позитивно впливає на інвестиційну привабливість країни. Інвесторів приваблює і розміри ринку. Стримує інвестиції економічна криза в Україні і нестабільна макроекономічна ситуація. Лише у другій половині 2015 р. стали помітні ознаки макроекономічної стабілізації, однак і досі немає впевненості чи є така ситуація стійкою. Інвестиції стримує і низька купівельна спроможність населення, яка протягом останніх років суттєво знизилась.

- *доступ до ринку.* Інвесторів цікавить законодавча база, яка може або сприяти або обмежити вихід інвесторів на ринок та впливає на прибутковість діяльності. Країни, які мають значний вплив держави на економічну діяльність не приваблюють інвесторів. У цій сфері Україна виглядає не дуже привабливо, оскільки характерним є зарегульованість господарської діяльності. [1]

- *робоча сила*. Для інвесторів є важливим ціна, кількість і якість робочої сили. У цьому плані Україна має певні переваги, що може привабити інвесторів.

- *валютний ризик*. Курс національної валюти по відношенню до основних світових валют впливає на прибутковість діяльності і тому враховується інвесторами. З одного боку це може привабити інвесторів у експортоорієнтовані і імпортозаміщуючі галузі, оскільки курс гривні знизився утрічі у порівнянні з кінцем 2013 - поч.2014 р. З іншого боку, це створює певні проблеми, тому що економіка України залежить від імпорту сировини, комплектуючих, енергоресурсів. Також, проблеми існують у сфері валютного регулювання, за останні 2 роки НБУ суттєво ускладнив вивід валюти з країни, що обмежує залучення іноземних інвестицій.

- *репатріація капіталу*. Особливу увагу іноземні інвестори звертають на законодавство, яке регулює вивід капіталу і прибутків з країни-реципієнта інвестицій. У цій сфері Україна має багато обмежень, що не додає країні привабливості в очах іноземних інвесторів. Однак, помітною стала тенденція стосовно зняття НБУ частини обмежень з валютних операцій та певної лібералізації валютного ринку. Також, іноземних інвесторів стримує непрогнозованість майбутнього розвитку подій на валютному ринку і можливих заходів економічної політики валютного регулювання.

- *торговельна політика*. Політика держави по відношенню до потоків експорту-імпорту, суттєво впливає на обсяги інвестицій. У цій площині важливим для інвесторів є наявність або відсутність різноманітних бюрократичних процедур, їх вартість. У цій сфері Україна має дуже непослідовну і суперечливу економічну політику, що тривалий час відмічають фахівці Світового банку. Також, до наведеної вище тези можна віднести і роботу митної служби, робота якої неодноразово визнана неефективною і корумпованою. [2]

- *фіскальна політика.* При прийнятті рішень про інвестування інвестори звертають увагу на податкове законодавство, однак, рівень оподаткування не є найбільш важливим фактором. У цій площині інвесторів більше цікавить передбачуваність і якість законодавства, оскільки складні, неоднозначні норми і непрозорість податкового законодавства призводять до конфліктів з фіскальною службою, корупції та високих ризиків у підприємницькій діяльності. Відмітимо, що Україна в останні роки доклала певних зусиль для удосконалення податкової системи. Як наслідок, позиція країни у рейтингу Світового банку «Doing Business» за останні роки покращується.[2] Однак, можна зазначити, що не зважаючи на певний прогрес дії влади зосереджуються на змінах, які носять «косметичний» характер (спрощення реєстрації підприємств та ін..) і не торкаються найбільш важливих і проблемних податків і зборів (ПДВ, податок на прибуток).

- *прозорість економіки.* Інвестори потребують прозорих умов функціонування органів державної влади, підприємств, банків. Для них є важливим розуміння того як, на основі чого приймаються рішення владою, для них є важливим розуміння поточного стану і перспектив розвитку економіки. У таких умовах вони мають можливість приймати рішення у звичній для себе системі координат і планувати свою діяльність. Прозорість влади і української економіки є проблемою інвестиційного клімату про яку вже багато років говорять інвестори і експерти. У цій сфері Україна робить кроки, які спрямовані на покращення ситуації. Зокрема, з 2006 р. НБУ розпочав проведення опитувань ділових очікувань підприємств України, спираючись на досвід проведення аналогічних опитувань у розвинених країнах. Результати опитувань НБУ у порівнянні з офіційними статистичними даними мають низку переваг: інформація про стан ділової активності надходить швидше і може використовуватись як випереджаючий індикатор стану ділової активності. Досвід проведення опитувань ділової активності свідчить, що результати опитувань мають прогностні властивості, однак опитування має певні недоліки.

Зазначені вище недоліки інвестиційного клімату вже тривалий час обумовлюють несприятливий інвестиційний клімат і стримують приток інвестицій в економіку України. Така ситуація не відповідає національним інтересам і потребує прийняття кроків з метою зміни ситуації на краще. Можна окреслити наступні напрями покращення інвестиційного клімату:

- створення державного агентства з питань залучення інвестицій, яке відповідатиме за залучення інвестицій в економіку України. Його функціями повинні бути аналіз законотворчої діяльності з метою недопущення прийняття законів, що погіршують інвестиційний клімат, координація діяльності міністерств при розробці заходів інвестиційної політики, систематизація інформації про наявні інвестиційні можливості в економіці, участь у інвестиційних виставках і форумах, супроводження інвестицій та ін.;

- прийняття заходів урядом з подальшої макроекономічної стабілізації (прийняття реалістичного бюджету на 2017 рік, реформування енергетичного, банківського секторів економіки та ін.);

- боротьба з корупцією;
- спрощення податкового законодавства, реформування митної служби;

- державні інвестиції у важливі і масштабні інфраструктурні проекти, (транспортна система, порти, комунальне господарство та ін.);

Висновки і перспективи подальших досліджень. За роки незалежності в економіці України склався інвестиційний клімат, який характеризується переважанням несприятливих факторів впливу, що обумовлює незначні обсяги залучених інвестицій. На теперішній час національна економіка гостро потребує припливу інвестицій, які повинні стати основою для структурної, технологічної модернізації національної економіки. В Україні влада робить окремі кроки, які спрямовані на поліпшення ситуації, однак їх важко назвати комплексними і системними. Виходячи з цього, можна зазначити, що проблеми

пошуку шляхів та механізмів удосконалення інвестиційного клімату тривалий час будуть досить актуальними.

Література

1. Винницький форум бізнеса: стране нужна новая экономическая модель [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://ekonomika.eizvestia.com/full/374-vinnickij-forum-biznesa-strane-nuzhna-novaya-ekonomicheskaya-model>
2. Doing Business 2016 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreconomies/ukraine#trading-across-borders>
3. Современный экономический словарь / [Райзберг Б.А., Лозовской Л.Ш., Стародубцева Е.Б.]. – 4 - е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА – М, 2003. – 480 с.